

JUTRO

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Algeciras, 24. febr. a. Neka angleška k
veta se je naglo potopila ko je izpula
gibraltarskega pristanišča, ker je zadel
mino. Neka angleška torpedovka je korv
prišla na pomoč, ko pa se ji je približala,
eksplozirale globinske bombe na korveti
torpedovko hudo poškodovale. Z veliko tež
so torpedovko zavlekli v Gibraltar. Izkrcali
6 mrtvih in 21 ranjenih od posadk obeh edin

Zvezni tajnik iz Perugije pri Visokem komisarju

Visoki komisar je sprejel v vladni palači Zveznega tajnika iz Perugije s pokrajinskih zastavnic ženskih fašijev in članov odposlaništva, ki ima nalogo, da izroči Diviziji alpskih lovcev določena fašizma iz Perugije. V spremstvu odposlaništva sta bila tudi

časni poveljnik divizije generalmajor Ferni in Zvezni podtajnik Capurso. Ekscelencija Grazioli je histerično tovariško pozdravil in se z njimi zadržal v prijetnem razgovoru.

Počastitev spomina Gabriela d'Annunzia v Italijanskem kulturnem zavodu

Tiskovni urad Zveze fašijev sporoča:

Dne 1. marca bo peta obletnica smrti Gabriela d'Annunzia. Ljuba junaška borca in slavna pesnika, ki je bil najpopolnejši izraz duha in stremiljen novega Italijana.

O komunistični taktiki

Pogoj, da ne postanemo žrtve podtalne komunistične propagande in raznih komunističnih akcij, ki so vedno spretno prilagode razpoloženju množic, je poznavanje komunističnih smotrov. Razen tega moramo poznati tudi način, kako jih skušajo doseči in kako so zgradi njihovo ilegalno organizacijo. Priznati je treba, da so komunisti v desetletjih svojega podtalnega rovarjenja križem sveta izredno pretkano razvili svojo taktiko in svoje metode. Uspešno upre se jim lahko samo dobro organizirana nasprotna akcija.

Da stremijo komunisti za nasilnim uničenjem vsega, kar predstavlja današnje kulturo, je izven dvoma. Komunisti govorijo o »buržujski kulturi«, mislijo pa pod tem vsak družbeni ustroj družbe, ki ni pod njihovim diktatom. Ker tega svojega smotra z odkritim nastopanjem ne bi mogli nikoli doseči, so morali svojo taktiko primerno prilagoditi. Začeli so da našnji ustroj družbe izpodizdajo skrivaj in skušali so preprečiti vsa družbena žarišča s svojimi cilicami. Na ta način od njihovih celic razrahljana družba naj bi se nekoč zrušila kakor drevo, razjedeno od črvov. Komunisti so inenovovali to taktiko »vrtanje od znotraj«.

Ko so lani padle žrtve komunističnega terorja po Dolenskem in vedno večjem številu in so se ljudem začele odpirati oči so se mnogi presenečeni spraševali, kaj se prav za prav dogaja. Komunisti so jim cinično odgovorili: »To je državljanska vojna«. Tedaj so že odvrli krinko »osvobodilne« in so odkrito priznavali pravo lice svojega početja. Priznali so, da so krivci dogodki na Dolenskem že tako imenovana »revolucionarna faza« njihovega gibanja.

Zato bo zanimivo in važno, da si natančneje ogledamo predpise te metode, ki se jih komunistična stranka poslužuje v svojem boju. Omejili se ne bomo samo na revolucionarno obdobje, temveč bomo posegli tudi v pred-revolucionarno ali pripravljalno obdobje. Tako bo mogoče vsakdo primerjati teorijo in dejstva, kakor so prišla od izraza pri nas.

Številne so komunistične publikacije, ki dajejo navodila glede revolucionarnih metod. Dve poti sta, ki vodita po teh navodilih k cilju. Ako žive množice v razmeroma ustaljenih razmerah, tako da ni »revolucionarne navdušenja«, za ta primer predpisuje program komunistične internacionale:

Če revolucionarna navdušenja ni, morajo komunistične stranke porabiti vsakdanje potrebe delavstva kot osnovo za delne cilje in zahteve, ki jih pa morajo povezati s temeljnimi cilji komunistične internacionale. Vendar

stva, se bo svedčano spomnil tovariš pred Vito Pappalucca.

Vsi tovariši so pozvani, naj se udeležijo spominjske slovesnosti, ki bo 1. marca ob 18.30 v avli Italijanskega kulturnega zavoda.

naj pazijo, da bi ne postavljali takih začasnih ciljev, ki bi bili primerni samo za neki posebni revolucionarni položaj. ... Splošno so pa delni cilji in zahteve »conditio sine qua non« za pomožne taktike; začasnimi cilji so neločljivi od revolucionarne politike. ... Taktika enotne fronte, najučinkovitejša metoda za borbo proti kapitalu in za mobilizacijo mas v razredno zavodno duhu, je eden izmed elementov v taktiki komunističnih strank skozi ves čas pred-revolucionarne dobe.

Ko pa je splošni politični položaj tak, da se dá označiti za »revolucionarne«, tedaj pride komunistična stranka k neposredni in nasilni akciji, naperjeni proti celotnemu obstoječemu družabnemu redu. Po navodilih kominterne je tedaj naloga proletarske stranke, da ščuja in vodi množice naravnost v napad na »buržujsko« državo. Ta množična akcija naj zavzema obliko stavk, oboroženih demonstracij in nazadnje obliko splošne stavke, združene z oboroženo vstajo proti »buržujski vladi«.

Ta navodila iz programa komunistične internacionale so bila napisana seveda predvsem za mirno dobo. Ni pa treba globoke bistroumnosti za spoznanje, da so se komunisti po njih ravnavali tudi pri nas. Razmere pri nas, ko je po mnenju komunistov in po nalogu njihove centrale v tujini prišel trenutek za »revolucionarno akcijo«, niso bile goode za »revolucijo« glede na socialne razmere. Socialne razmere, dasi so kazale nekaj trdot, ne bi potislile slovenskih množic v njihov objem. Zato so komunisti potislili svoje prave cilje v ozadje in izrabili za svojo akcijo drugačna, za zbegane množice prirojena gesla. Le tako jim je bilo mogoče zapeljati tudi del protikomunistično misleče, a nerazodene mladine. Ko pa so te mlade ljudi kompromitirali in jim onemogočili ali otežkočili povratek, so jih korak za korakom začeli zlorabljati zase. Ta rafinirani zločinski načrt se jim je delno posrečil, ker se ogromna večina mladine, ki jim je sledila, ni zavedala, da pada v spretno nastavljen mrežo. Ko pa je potem prišlo spoznanje, mnogi niso imeli več poguma, da bi se resili, ker so jim znali komunisti vcepiti strah da so jim vsa vrata nazaj zaprta. Nekateri so se kljub temu osvobodili in rešili, drugi pa so se vdali v usodo in začeli hočeš-nočeš tuliti z volkov. Da se taki udarci slovenskemu ljudstvu ne bodo več ponovili, je nujno, da se vsak zaveda, da ne sme komunistu, naj pride na dan s kakršno koli barvo, nikoli verovati. Njegov cilj je in bo rušenje in uničevanje, da bi lahko na pogorišču oklical svoj ideal: diktaturo svoje najožje klike.

Angleška veleizdaja nad Evropo

Govore, s katerimi so v nedeljo britanski ministri poveljevali rdečo vojsko, proslavljajo njene zasluge za »rešitev civilizacije«, so v Berlinu posrečeno označili za uradno in nedvoumno d-tanje, s katerimi se je britanski narod dokončno podvrnil boljševizmu. Višek ironije je že v tem, da je poveljeval rdečo vojsko — London, sedež mednarodne finance in kapitala in središče svetovnega imperialističnega izkoriščevanja. Pred očmi Evrope se je tako v vsej luči pokazala krvava in dvoumna zveza med demoplutokracijo in boljševizmom na škodo evropske civilizacije. Tako v Angliji kakor v Ameriki je prav gotovo na milijone ljudi, ki z vso zaskrbljenostjo opazujejo potopno zasluževanje Anglosasov boljševizmu in njih veleizdajo nad evropsko civilizacijo. A vse to je že prepoznano, kakor je zapisal neki berlinski list: Churchill in Roosevelt nimata več drugega izhoda, Zveza z boljševizmom ju sili, da gresta naprej po tej poti do konca.

»Frankfurter Zeitung« je temu vprašanju posvetila zanimiv uvodnik, v katerem je napisala med drugim: »Morda bo prišel dan, ko se nam bodo Angličji zahvaljevali, da smo rešili evropsko civilizacijo pred boljševizmom in bodo obžalovali, da se niso postavili na našo stran. Angličji so mislili, da nas morajo sovražiti, ker so mislili, da teži Hitlerjeva Nemčija po svetovni nadvladi in bi tako mogla postati nevarna britanskemu imperiju. Niso pa razumeli, da bi mogla tretji rajh in britanski imperij odlično živeti drug poleg drugega, se medsebojno podpirati in dopolnjevati. Ne pismo tega zato, da bi jih preduragali, kajti Angličji so trmasti in preteklo bo še precej časa, preden bodo spoznali, da se so zmotili; samo iz ljubezni do resnice jih želimo opozoriti, da je hitlerjevska revolucija, ki jim je tako šla na živce, v Nemčiji nastala prav zaradi versajske in protirevolucionistične politike londonske vlade. Angličji so v največji meri sami pripomogli k temu da je narodni socializem, na katerega pred 25 leti nihče ni mislil in ki mu moramo njegov izvor iskati prav v versajskem miru, prišel na oblast.

In samo angleška politika sovraštva je kasneje spremenila narodnosocialistično »željevo« v »jeklo«. V tej vojni pa so dobesedno prisilili narodnosocialistično Nemčijo, da je totalitarno vojno dovela do zadnjih skrajnosti. Angličji so boljševizem nahujskali proti nam, čeprav bi se ga nihče v tolikih meri ne imel bati kakor zagovorniki demokratske doktrine. Ko so skušali uničiti hitlerjanski režim, so le še bolj utrdili boljševizem, obenem pa izzvali ogromno nevarnost za Anglijo samo. V tekmovalstvu z Ameriko so že izgubili svojo igro. Ako pa bi se nekega dne pojavila tekma, kdaj bi prvi prišel do Rena ali v Berlin bi v tej tekmi prav gotovo ne zmagali Churchillovi ali Rooseveltovi vojski, temveč sovjetske horde.

Ako bi boljševiki vdrl v Nemčijo, bi to ne pomenilo le uničenja Evrope in njene civilizacije, temveč tudi največjo prelomnico političnega ravnesja, kar ga evropska zgodovina pozna; to bi bila prava politična revolucija nepoj-

mljive obsežnosti. Ti izgledi pa že začudnjajo, kakor se zdijo, nekoliko vznemirjati tudi nekatere britanske kroge.

List se nato dotika dogodkov na vzhodu in piše: »Videli smo tragedijo pri Stalingradu; videli smo velike nemške armade na umiku, pri čemer so bila velika ozemlja, ki so veljala naše čete velikih žrtev, zapuščena; nadčloveški napor so bili potrebni, da smo v kritičnih urah ohranili bojno črto, veliki napor pa bodo potrebni tudi v bodoče. Dokler so nemške oklopne kolone korakale proti vzhodu in so Angličji še lahko mislili, da bodo nemške sile pregazile rdečo vojsko, se je mogla misel, čeprav sama po sebi bedasta, da Anglija in Zedinjene države molijo za Stalinovo zmago zdeti vsaj do neke mere razumljiva. Odkar pa se je položaj na vzhodu spremenil, le ta misel nerazumljiva in ni je mogoče prenesti. Šele sedaj se v polni meri zavedamo britanskega veleizdajstva na škodo Evrope. V vsem svojem obsegu se nam kaže zločin Anglije, ki popolnoma zlonamerno trdi, da nima nobenega interesa na rešitvi zapadne civilizacije, kateri se mora ona sama zahvaliti za svoje življenje. To je zločin, ki mu v zgodovini morda najdemo primer samo v francoskih kraljih. Toda tu gre le za izjemo, ki potrjuje pravilo. Čeprav so se evropski narodi čisto brez pravice razloga med seboj krali, se je Evropa v velikih zgodovinskih urah, ko se je na obzorju kazala nevarnost invazije Hunov ali drugih azijskih narodov, vendar vselej znašla in združila vse svoje sile, da bi bila kos skupni nevarnosti. Sreča je, da vključuje nemški list, da smo se iznebili vseh utvar. Mirno lahko gledamo v obraz resnici, kakršna je, in temu primerno odrejamo svoje zadržanje.«

»JERRY Z OTOKOV«

Je najnovejši roman zbirke »Dobra knjiga«. Napisal ga je znani pisatelj Jack London, godi pa se na eksotičnem področju Salomonovih otokov, na katerih se prav zadnje mesece odigravajo vojni dogodki zgodovinskega pomena. Z užitkom in z zanimanjem bodo roman brali vsi, prav posebno pa bo navezal nase ljubitelje živalstva in prirode sploh.

V podrobnj prodaji se dobi »Jerry z otokov« v upravi naših listov in v knjigarnah. Broširan velja 10 lir, v platno vezan pa 25 lir.

Po nižini ceni lahko dobite tudi ta roman, če se naročite na zbirko Dobra knjiga. Mesečna naročnina, ki je enaka ceni za en roman, znaša za naročnike »Jutra« in »Slovenskega naroda« 8 lir za broširano in 18 lir za vezano izdajo, za ostale pa 9 in 20 lir.

Vojaško kazensko sodstvo na ozemljih, ki so proglašene ali se šteje, da so v vojnem stanju

QUCE, prvi Maršal Cesarstva, Poveljnik vojnih sil na vseh bojiščih,

na podstavi členov 17. in 20. vojnega vojaškega kazenskega zakonika odreja:

Člen 1. Če se odloži vojaški ali oboroženi predmet po členu 164. mirnodobnega vojaškega kazenskega zakonika izvrši na ozemlju, ki je proglašeno ali se šteje da je v vojnem stanju, ali pa izvrši »vojaški« zunaj takega ozemlja vojaška oseba, pripadajoča poveljstvu, zboru, odjelu ali mobilizirani službi, se izreče vojaška ječa ne pod pet let.

Če je dejanje posebno hudega značaja po okolnostih in načinu ali zaradi značaja, rste in množine odsojenih stvari, se uporablja smrtna kazen.

Kazni iz prednjih dveh odstavkov se uporabljata tudi, če gre za odsojitev orožja ali ojaške oborožitvene predmete, ki jih je »rivec kakor koli« dobil.

Člen 2. Če se oblačilni predmeti ali vojaška oprema po členu 165. mirnodobnega vojaškega kazenskega zakonika odsoje v okolnostih kraja ali osebe iz prvega odstavka prednjega člena, se izreče vojaška ječa do treh let.

Ob obtežujoči okolnosti drugega odstavka prednjega člena se izreče kazen vojaške ječe od enega do desetih let.

Člen 3. V prednjih dveh členih določene kazni se uporabljata tudi zoper vsakogar, ki na ozemlju, proglašem ali štetem da je v vojnem stanju, pridobi ali po kakršnem koli naslovu pridržaj kak predmet iz kaznivnega dejanja, kakršno navajata prednja dva člena.

Člen 4. Kdor nagovarja vojaško osebo, da bi storila katero izmed zločinov iz člena 1. in 2. tega razpisa, se kaznuje, če mu nagovarjanje ni uspelo, ali če je sicer uspelo pa se zločinstvo ni storilo, z vojaško ječo do desetih let.

Vendar je kazen, ki naj se izreče, vselej nižja od polovice kazni, določene za zločinstvo, na katero je nagovarjanje merilo.

Člen 5. Za sojenje kaznivnih dejanj po tem razpisu so pristojna vojaška vojna sodišča.

Člen 6. Ta razpis se objavi v uradnem listu »Gazzetta Ufficiale del Regno«.

Iz Glavnega stana oboroženih sil dne 2. februarja 1943-XXI.

MUSSOLINI

Ta razglas je bil objavljen v uradnem listu »Gazzetta Ufficiale del Regno« št. 32 z dne 9. februarja 1943-XXI.

Sprememba naziva sreskih načelstev

Visoki komisar za Ljubljansko Pokrajino je izdal naredbu, po kateri izvršujejo občo upravo, poverjeno doslej v okrajih sreskim načelstvom, civilni komisarijati. Naziv »sreski načelniki« se spreminja v naziv »civilni komisar«.

Razdeljevanje marmelade

Pokrajinski prehranjevalni zavod v Ljubljani obvešča vse prizadete, da lahko dvignejo marmelado pri svojih trgovcih za mesec februar. Pripadajoče količine so bile že objavljene v lokalnem časopisu.

Vodja nemških dijakov na obisku v Španiji

Madrid, 25. febr. s. S francoske meje je prišel v Španijo državni vodja nemških dijakov dr. Adolf Schell v spremstvu visokih hiterarhov. V San Sebastianu so ga sprejeli voditelji španskega vaučističnega sindikata in mladinske fronte. Dr. Schell je obiskal španske dijaške organizacije.

Izpred vojnega sodišča

Bizalu Albina, sinu Josipa in Josipine Kovač, roj. v Beljaku pri Starem logu 5. IV. 1910, bivajočemu v Ajbju, delavcu, nahajajočemu se v zaporu.

Obtožen je bil:

a) napada na varnost države (čl. 2. Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941), ker je v dobri pred mesecem septembrom 1. 1942. v okoliših Starega trga izvršil dejanja, ki so bila naperjena na puščenje, uničevanje in ropanje v priključnih pokrajinah.

b) pripadništva v prevratni družbi (čl. 4. iste naredbe), ker je v zgoraj omenjenih okoliščinah sodeloval pri prevratni družbi, naperjeni na nasilni prevrat političnega, gospodarskega in družabnega reda v državi;

c) pripadništva oboroženemu krdelu (čl. 16. Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941), ker je v istih okoliščinah sodeloval pri oboroženih krdelih z istim namenom, kakor je omenjeno v prejšnjem odstavku.

d) nezakonite posesti orožja in streliva (čl. 2. Ducejeve naredbe z dne 24. X. 1941) in sledečih dodatkov, ker je v istih krajevnih in časovnih okoliščinah nosil brez predpisane oblastnega dovoljenja orožje in municijo;

e) napada na javne naprave (čl. 8. Ducejeve naredbe z dne 3. X. 1941), ker je v istih okoliščinah z ustraševalnim namenom izvršil dejanja, zaradi katerih bi bile lahko hudo poškodovane javne naprave;

f) napada na življenje pripadnikov Oboroženih sil (čl. 7. iste naredbe), ker je v istih okoliščinah poskušal napad na življenje pripadnikov Oboroženih sil;

g) omejevanje osebne svobode (čl. 605. k. z.), ker je 20. junija 1942 v Škrljcu oropal osebne svobode Vardjana Josipa in ga s silo odpeljal k oboroženim krdelom komunističnih partizanov;

h) umora z obtežilno okoliščino (po čl. 575, 576 in 577 št. 3 do 61 št. 4 k. z.), ker je v Starem trgu v nedoločenem času, verjetno v mesecu maju 1. 1942, povzročil smrt neugotovljenega majorja italijanske vojske s tem, da ga je zadušil in se znašel nad truplom;

i) nadaljnjega umora (čl. 575, 576, 577 št. 3 do 61 št. 4 k. z.), ker je v istih časovnih in krajevnih okoliščinah povzročil smrt nekega ranjenega italijanskega vojaka, ki ni bil ugotovljen.

Iz teh razlogov je sodišče Bizala Albina spoznalo za krivega zločinov pod b), c), d), f), g) in i) in ga obsodilo z uporabo čl. 62 št. 6 c. p. o. v dosmrtno ječo, na stroške in posledice, vključno trajni preklic opravljanja javnih služb in na zakoniti preklic in na objavo sodbe v »Jutru« v Ljubljani.

Oprostilo ga je zločinov pod a), b) in h) zaradi pomanjkanja dokazov.

Ljubljana, 17. februarja 1943.

Obvezen pozdrav polkovnim zastavam

Še vednikar je bilo prebivalstvo opozorjeno na dolžnost, da pozdravlja zastave, prapore in štandarde polkov, ko korakajo po cesti s predpisanim častnim oboroženim spremstvom.

Navzile tem opozorilom pa se vsek dan pripeti, da nekateri osebe ne izpolnijo potrebnega spoštovanja tem simbolom. V večini primerov se to dogaja zaradi nevednosti in ker prebivalstvo ni bilo navajeno na takšna dejanja poklonitve.

Glede na to oblasti se niso hotele podvzeti ukrepov proti kršilcem dolžnosti pozdrava slavnim znakom Oboroženih sil, bilo

bi pa prav, ako bi prebivalstvo napovedi vendarle razumelo visok pomen pozdrava zastavi, ki predstavlja simbol hrabrosti in izročil zbora, kateremu pripada.

Pozdrav zastavi je dolžno znamenje spoštovanja priznanja za hrabrosti orožja, za junaške žrtve in za vse, ki so domagali žrtvovati meso in kri, a je tudi dejanje dobre vzgoje in znamenje civilizacije.

Kdor te dolžnosti ne izpolni, izvrši potemtakem kaznivno dejanje, obenem pa odkriva samega sebe in okolje, v katerem je bil vzgojen.

Gospodarstvo

Italijansko-nemška družba za pridobivanje žvepla

Lani ob koncu leta smo na kratko poročali, da bodo italijanski interesi skupaj z nemškimi kemičnim koncernom I. G. Farbenindustrie ustanovili družbo »Siprozolfi« (Societa per Incremento Produzione Zolfi), ki ima namen pospeševati proizvodnjo žvepla na podlagi nekega novega postopka. Te dni so bila končno zaključena pogajanja, ki kažejo, da bo nov postopek prinesel italijanski industriji žvepla nov razmah. Italija je v svetovni proizvodnji žvepla na drugem mestu. Pred vojno je znašala letna proizvodnja 320.000 do 370.000 ton. Do začetka sedanjega stol. je bila Italija v svetovni proizvodnji žvepla na prvem mestu, saj je od pričetku stoletja odpadlo na Italijo 90 odst. svetovne proizvodnje. Ko pa so v prvem desetletju sedanjega stoletja prišli v Ameriki na podlagi izuma nemškega inženjerja Frascha na nov način pridobivanja žvepla, se je naglo dvignila proizvodnja v Ameriki.

Ta novi način pridobivanja s topitvijo žvepla v zemlji in črpanju v tekočem stanju, se spriče geoloških razmer v Siciliji ni dal uporabljati tudi v italijanski industriji, ki je morala preživeti dobo hude konkurenčne dobe, dokler ni pod fašistično ero prišlo do ustanovitve urada za prodajo italijanskega žvepla (»Italzolfi«). Leta 1940 je bila ustanovljena še družba Ente Italiani Zolfi, na katero je bilo prenešana vsa prodaja žvepla. Kakor se zdi, bo nov postopek za pridobivanje žvepla prinesel nov razmah italijanske proizvodnje, ki je že tik pred sedanjim vojno začela znova narastati. Leta 1938/39 je bilo prodane 400.000 ton žvepla, od tega je šlo 250.000 tcn v inozemstvo. Od celotne proizvodnje je odpadlo 65% na Sicilijo. V vojni se je proizvodnja znatno povečala, saj oskrbuje Italija sedaj skoro vso Evropo z žveplom.

Gospodarske vesti

Statistika zavoda za socialno zavarovanje. Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine objavlja podatke o gibanju števila članov v mesecu januarju. Zaradi sezonskih razlogov, zlasti zaradi skrajšanja zimskih zaposlitve v gradbeni stroki, je bilo v tem mesecu število zavarovancev nekoliko manjša. Povprečno je bilo pri zavodu samem, pri bolniški blagajni TBPD in pri Merkurju zavarovanih 23.951 delavcev in nameščenecov, nasproti 25.098 v prejšnjem mesecu. Odstotek belinskih se je prav tako zaradi čime povečal za 0,67 na 3,71%. Povprečna dnevna zavarovana mezda je

znala v januarju 24,77 lire, skupna dnevna zavarovana mezda pa 593,168 lir.

Iz trgovinskega in zadržnega registra. Pri Zadržni gospodarski banli d. d. v Ljubljani je bil vpisan prokurist dr. Andrej Uršič, uradnik banke. — Zaradi končne likvidacije je izbrisana tvrdka Fran Zorn, družba z o. z. — Pri Vzajemni kreditni zalruzi v Ljubljani je bil izbrisan član upravnega odbora Ivan Martelenc, vpisan pa Viktor Zibert, uradnik Vzajemne zavarovalnice v Ljubljani.

Gospodarski razvoj Zagreba. Po pravkar objavljenih podatkih je bilo v teku lanskega leta v Zagrebu ustanovljenih 51 novih delniških družb z glavnico 513 milijonov kun (črtanih pa je bilo 8 delniških družb). Nadalje je bilo lani v trgovinskem registru zagrebskega sodišča vpisanih 107 ostalih družb, po večini komanditnih (črtanih 62) ter 290 trgovinskih tvrdk (črtanih 164). Likvidirale so po večini take tvrdke, ki niso mogle svoje poslovanje spraviti v sklad z novimi razmerami in gre tu predvsem za židovske tvrdke. V teku letošnjega januarja je bilo ustanovljenih nadaljnjih 6 novih delniških družb s 6,4 milijona kun glavnice. — V zagrebski zemljiški knjigi so bile lani vpisane vknjižbe za znesek 122,7 milijona kun, črtane pa so bile vknjižbe za 34,4 milijona kun.

Ponovna zaposlitev upokojenih uradnikov v Nemčiji. V okviru ukrepov za mobilizacijo delovnih moči so bila izdana v Nemčiji tudi navodila za ponovno zaposlitev uradniških upokojencev v upravni službi. Državni minister za notranje zadeve je k temu izdal podrobna pojasnila, iz katerih sledi, da se upokojeni uradniki lahko zaposlijo znova kot uradniki ali pa kot drugačni uslužbeni. Upokojeni uradniki lahko pridobijo nova leta za pokojnino. Tudi če se upokojeni uradnik znova zaposli kot navadni uslužbenec, bo to vplivalo na njegove pokojninske prejemke. Upokojeni uradnik pa nima pravice zahtevati zaposlitev v svoji prejšnji uradniški funkciji, odnosno kot uradnik. Do preklica je za uradnike določeno, da ob poroki ne morejo zahtevati odpusta iz službe. Poročene uradnice lahko prosijo za odpust le v primeru bližnjega poroda ali če imajo oskrbovati več otrok izpod 15 let in jim to ni mogoče pri istočasni zaposlitvi. Uradnice, ki so bile v dobi gospodarske krize odpuščene, ker je bila njihova eksistenca zajemčena, se znova zaposlijo.

Nemški ukrepi proti kmetom, ki nemarno obdelujejo zemljo. Ze leta 1937 je bilo v Nemčiji z zakonom o dednih kmetijskih določeno, da se dednemu kmetu lahko postavi upravičitelj ali pa se mu celo prisilno preda posestvo, če na svojem posestvu slabo gospodari ali zemljo nezaodostno ali slabo obdeluje. Sedaj pa je nemška vlada izdala dodatne določbe k uredbi o zavarovanju obdelave zemlje iz leta 1937. Po teh dodatnih predpisih, ki stopijo v veljavo 1. marca t. l., bodo tudi za ostale kmete, ki nimajo dednih kmetij, uveljavljene slične določbe v primeru nezadostnega obdelovanja zemlje ali slabe gospodarstva. Kot prvi ukrep je predvideno, da se na predlog okrožnega vodje kmetov preko sodišča opozori posestnik, ki nemarno obdeluje svojo zemljo, naj bolje gospodari. Če ta ukrep ne zaleže, se lahko na predlog deželnega vodje kmetov določi zaupnik z nalogo, da nadzira gospodarstvo dotičnega kmeta. Če tudi ta ukrep ne pripomore k zboljšanju gospodarstva na dotični kmetiji, se lahko postavi prisilni upravičitelj ali pa se da posestvo prisilno v zakup. Kot poslednje sredstvo je predvidena prisilna prodaja kmetije, ki jo izvrši sodišče na predlog državnega vodje kmetov. Gornji predpisi veljajo ne samo za kmete, temveč tudi za vrtnarje, sadjarje in vinogradnike. V primeru, da kmet določenih zemljišč, ki so sposobna za obdelovanje, ne obdeluje, se lahko dotično zemljišče da prisilno v zakup, če lastnik zemljišča v določeni dobi ne obdela ali pa ga sam ne da v zakup.

Navedena aktivnost ameriške znanje trgovine. K uradnim podatkom o znanju trgovine Zedinjenih držav pripada »Kolišne Zeitung« značilen komentar. Te dnaj je bil objavljen, da se je izvoz iz Zedinjenih držav v janskem letu dvignil za 50% in je dosegel 7826 milijonov dolarjev (nasproti 5147 milijonov v prejšnjem letu), medtem ko je uvoz nazadovl za 20% na 2743 milijonov (nasproti 3445 milijonov v prejšnjem letu). Iz tega bi sledil presežek izvoza v višini letu 5 milijard. Pri ogromno naraslem ameriškem izvozu pa v resnici ne gre za pravi izvoz. Ameriško trgovniško ministrstvo pripominja, da niso v izvoznih številkah obsežne dobave ameriškim četam v inozemstvu. Iz tega sledi, da so obsežne vse dobave vojnega materiala, in ostale d-bave, ki jih vrši Amerika na podlagi zakona o posojanju in zakupu. Te d-bave pa se ne morejo drugače tretirati kakor dobave ameriškim četam v inozemstvu. V obeh primerih gre za oskrbo vojske ali marnar'ce. Znano je tudi, da se dobave na podlagi zakona o posojanju in zakupu ne plačajo, zato nimajo za trgovinsko bilanco nobenega pomena. Po uradnih podatkih so ameriške dobave na podlagi zakona o posojanju in zakupu od marca 1941 do konca lanskega leta dosegle vrednost 5,96 milijarde dolarjev. V istem času je dosegel celotni izvoz Zedinjenih držav 12 milijard. Tako je odpadla polovica celotnega izvoza na vojne dobave, za katere ni pričakovati plačila. Dejanski izvoz je znašal v tem času (20 mesecev) le 6 milijard dolarjev pri istočasnem uvozu v vrednosti 5,7 milijarde dolarjev. V zadnjih 20 mesecih so torej Zedinjene države dosegle le malenkostni izvozni presežek 0,3 milijarde dolarjev.

KULTURNI PREGLED

Tisoč prireditev koncertne poslovnice v Ljubljani

Ponedeljkov koncert Glasbene Matice je tisoč prireditev, ki jo je organizirala njena koncertna poslovnica v malo več kot dvajsetih letih svojega obstoja. Ta lepo zapokrožena številka nam nudi primerno priliko da se v okviru naše kulturne krožnice spomnimo delovanja te naprave, ki za razliko od drugih podobnih naprav — ni poslovna ustanova s izrazitim gospodarskim interesom, marveč je kot organ Glasbene Matice največji iniciator in urejevalec glasbene življenja v Ljubljani.

Ne bi bilo prav, če ne bi takoj priznali, da je poslovnica tesno združena z že znanimi in priznanimi organizatorinimi sponosnostmi ravnateljice Karla Mahkota, zakaj iz izkušnje vemo, da tam, kjer ne gre za osebo gospodarskega interesa, vedno odločuje in vodi oseba, ki ima za tako delo največ zdrave ambicije in trdnih sp. sobnosti. Ravnatelj Karlo Mahkoti je uspešno, da je napravil iz te poslovne organizacijske središče, ki je že zdaj zapustilo trajno sled v zgodovini našega glasbenega življenja.

Iz podatkov, za katere smo naprosili g. Mahkota, posnemamo nekatere zanimivosti. Glasbena Matica je začela z javnimi koncertnimi prireditvami že l. 1884; to so bili samo šolski nastopi najboljših gojencev. L. 1887. je priredila prvi koncert v pravem pomenu besede: nastopil je tedaj slovesni violinski virtuos František Ondříček. V juliju 1888 je priredila pod vodstvom Frana Gerbica v Redutni dvorani koncert s solisti, zborom in orkestrom. Koncert je bil velik dogodek, saj mu je »Slovenski Narod« posvetil kar tri podlistke iz peresa Vojteha Valente. »Prišla je srečna doba«, je pisal Valenta, »da se more Glasbena Matica lotiti prirejanja večjih koncertov. Začetek je imel sijajen uspeh na vse strani, v gromotnem kakor tudi v umetniškem oziru.«

Od tih uspešnih začetkov dalje je GM smotrno skrbela za koncertno življenje v Ljubljani. Omogočala je nastope tudi raznim tujim umetnikom, ki bi brez njene organizacijske skrbi ne nastopili v našem mestu. Prav posebno se je trudila v tej smeri neumorni Matko Hubad, ko so po l. 1918 vidno naraščale možnosti koncertnega življenja, je odbor Glasbene Matice ustanovil koncertno poslovnico, ki je začela poslovati l. oktobra 1922. Od tega dne do danes je torej poslovnica GM organizirala tisoč prireditev, izmed katerih jih samo 33 odpade na »razno« (glasbena predavanja i. pod.), vse ostalo so bili koncerti.

V teh dobrih dvajsetih letih je bilo prirejeno pod vodstvom poslovnice GM.

268 vokalnih, 123 vokalno instrumentalnih, 75 simfončnih, 74 komornih, 73 klavirskih, 40 violinskih, 39 glasovno solističnih, 13 solistično mešanih koncertov, pa 15 koncertov za čelo, 4 za orgle, 3 za kitaro, 52 za mladino in 179 produkcij šole GM odnosno drž. konservatorija.

Od skupnega števila so bile v sami Ljubljani 904 prireditev, 45 jih je bilo v Sloveniji in 51 izven njenih meja. Ljubljanske prireditev je obiskalo v celoti 453.260 oseb. Ravnatelj Mahkota ima v pisarni Glasbene Matice v zornost smotrnostjo izdelane statistiko in vsi dokumentacije, ki jo bo kdaj potreboval zgodovinar našega glasbenega življenja. Zato mu ni težko postreči s kakršnim koli podatkom te vrste. Na njegovi mizi leži razpredelnica, ki nam kaže celoten promet v teku teh 999 prireditev. Vidimo dviganje in padanje zanimanja za naše koncerte.

L. 1924. je obisk dosegel vršek s 35.715 posetniki, l. 1939. pa je padel na najnižjo točko, saj je v tem zgodovinsko važnem letu — »šolske nove svetovne vojne« — obisk koncertne prireditve pod okriljem GM komaj 9026 obiskovalcev. Laniško leto je bilo 32 prireditev s 16.870 posetniki.

Seznam koncertantov je prav obsežen. Umrljivo je, da je med prvimi naš najpomembnejši vokalni korpus: pevski zbor Glasbene Matice. Koncertna poslovnica GM pa je pripravila koncerte tudi številnim drugim pevskim zborom, simfončnim orkestrom, komornim združenjem in solistom. Statistika več kot dvajsetletnega delovanja naše edine koncertne poslovnice kaže, kolikoli se je pri nas gojila in pospeševala koncertna glasba domačih združenj in umetnikov, z druge strani pa obnavlja spomine na številna tujstva gostovanja, na velike nastope raznih simfončnih orkestrom in na koncerte slavni kvartetov in solistov. Koncerti češke filharmonije, Berlinske filharmonije, turškega radijskega orkestra, nastopi znamenitih kvartetov in virtuosov, kakor so komorni kvartet iz Dresdona, Sevcikov iz Prage, Mozartov iz Salzburga, zlasti pa znameniti Poltronierjev kvartet iz Milana, dalje violinistov Jaroslava Kocjana, Jana Kubelika, Vaše Pfitheide in v zadnjem času nekaterih italijanskih virtuosov, znamenitih pevcev s prvaki Benjaminom Gigliem na čelu, so v teh tisoč prireditvah zavzeli posebno slavno mesto.

Pri ocenjevanju kulturnega pomena koncertne poslovnice GM pa je treba predvsem poudariti, da so iz te naprave prihajale pomembne iniciative. Poslovnica je dala pobudo za nešteto koncertnih sporedov in izvedb. Iz nje so izšli načrti in vse podrobno delo za tumejske koncerte pevskega zbora Glasbene Matice doma in v tujini, dalje za prvi slovenski glasbeni festival, za naše prve glasbene razstave, za proslavo Ilirije in Napoleona, za počastitev naših glasbenikov: Adamca, Aljaha, Galusa, Hubada, Jenka, Foersterja, Lajovca, Barleta, kakor tudi za Verdija, Smetano, Dvořaka in druge. V spominu je še njen glasbeno-propagandni teden »Učite se glasbe«, njeni koncerti na prostem in na dvorišču mestnega magistrata, dalje skladateljski večeri slovenskih avtorjev in še mnogo drugega, za kar dolgujemo hvalo pobudi in organizacijski prožnosti te naprave, ki se prav zaradi svojega kulturnega značaja ni omejevala samo na donosne prireditev, marveč je podpirala vse, kar je zaslužio zanimanje. Saj so med njenimi prireditvami take, ki so združile (kakor n. pr. Napoleonov večer) za naše razmere in dvoranje kar ogromno število obiskovalcev (cmenjenji večer leta 1929. je obiskalo 2039 oseb), pa tudi take, ki so zaznamovale, kakor n. pr. koncerti nekake pevskega društva, bore — 40 obiskovalcev.

Vsekakor sme biti Glasbena Matica zadovoljna z bilanco svoje koncertne poslovniice. S to napravo je dala našemu mestu kulturno pomembni organ, ki je izločil iz koncertnega življenja g. lo poslovno spekulacijo ter ga postavil ob najnujnejšo upoštevanju finančnih dejstev na podlagi kulturno inicijativno in merilno razločujoče. Še mnogo uspehov v bodočnosti.

Novi predstavnik benediktinskega reda v Padovi. V Padovi je bil ta dni izvoljen novi predstavnik benediktinskega reda. Gost je zadelo doma Timoteja Campia iz Prage. Svečanost ustoličenja se je vršila v cerkvi sv. Justine.

Odprto poprsje na grškem bojišču padlega častnika. V Ivri so te dni v navzočnosti fašističnih hierarhov in predstavnikov lokalnih oblasti odprli poprsje po-ročnika Bruna Ranieria, ki je padel humanške smrti na grškem bojišču dne 23. decembra 1941. Ranieri je bil odlikovan z zlato kolajno. Poprsje je iz marmornja ter ga je izvršil Skvadrist prof. Paoletti. Kip stoji pri vhodu v Liktorid dom.

Maša za žrtve letalskih napadov v Milanu. Milanski nadškof kardinal Schuster je daroval v baziliki sv. Lovrenčija mašo za žrtve letalskih napadov. Imel je tudi ganljiv nagovor, v katerem se je spomnil vseh nesrečnikov, ki so po nedolžnem izgubili svoje življenje.

Sprejem pri papežu. Iz Rima javljajo, da je sv. oče sprejel v zasebni avdienci dr. Jorgo Maxa Rodheja, prvega tajnika argentinskega poslanstva pri sveti stolici, ki zapuša svoje mesto. Prav tako je bil sprejet v posebni avdienci Felix de Parcker, prvi tajnik diplomatskega zastopstva Madžarske, ki je takisto premeščen iz Rima.

Alessandria proslavlja svojo zaščitnico. Letos poteka 100 let odkar je bila proglašena za blaženo Vergine della Salve, patrona mesta Alessandria. V spomin na ta dogodek se bodo vršile v imenovanem mestu posebne cerkvene svečanosti, katerih se bodo udeležili verniki v obilnem številu.

Nagrajen roman. »Giornale d'Italia« je razpisal svoj čas nagrado 25.000 lir za izvirni roman. Nagrado so prisodili romanu »Rosalia«, ki ga je spisal Eraldo Pea.

Smrt izumitelja asfaltiranih ulic. V Zenevi je umrl v 81. leto svoje starosti dr. Ernest Guglielminetti, mož, ki je prvi odkril postopek za asfaltiranje cest.

Ni več inozemskih cigaret v Vatikanu. Iz Rima poročajo, da bodo v Vatikanu v najbližjem času izključene od prodaje cigarete inozemskega izvora. Prodajali se bodo samo tobačni izdelki, ki so monopoli italijanske države.

Velika tatvina volnenih tkanin v Milanu. V Milanu so nezamislivo vplomili v skladišče Societa Italiana Prodotti N. A. N. Q. ter odnesli za 100.000 lir volnenih tkanin.

Do smrti se je opekla. V goriziški bolnišnici je umrla deklica Ana Maria Dorati, ki se je pred dnevi približala petici ter se ji je vzgala obleka. Opekline so bile tako hude, da jim je podlegla.

Smrt med pekovskimi stroji. V Spoletu se je primerila peklu Marcelu Pietru, uslužbenem pri družbi Terni, smrtna nesreča. Zašel je med naprave za mešanje krušnega testa in dobil takšne poškodbe, da je zaradi njih umrl.

Poje v varietetih in kraje bledije. Pietro Meola je po poklicu zidar, kadar pritišila sila tudi tesar, v zadnjem času pa se je pridružil nek dlealidski družini, ki nastopa po varietetih. Zaradi svojega prijetnega glasu se je tudi sam ustvil med nastopajoče pod umetniškim imenom Nunzio Manola. To dni pa so možakarja zasledili v trenutku, ko se je hotel polastiti dveh tujih biciklov. Previjo, da ima Meola na vesti še več silnih podvigov.

Vihar je podrl hišo. V Bagnolu di Po je pred dnevi razsajal velik vihar, ki je podrl hišo kmetice Alberta Gustava. Kmet je bil kmal s čim svoje družine v trenutku nesreče odsoten, tako da ni bilo človeških žrtv.

Odšli so z dolгим nosom. V Belludru pri Comu so tatovi poskušali srečo v vili 74letne Anste Castegloni. Vlomili so v notranje prostore v nadi, da bodo v vili našli

GLEDALIŠČE

DRAMA

Petek, 26. februarja, ob 14.30: Učiteljica Izven. Cene od 12 lir navzdol; ob 17.30: V Ljubljano je daljina. Red B. Sobota, 27. febr., ob 17.30: Ples v Trnovem. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol. Nedelja, 28. febr., ob 14: Zaljubljen žena. Izven. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol; ob 17.30: Veliki mož. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

D. Nicodemus: »Učiteljica«. Igra v treh dejanjih. Osebe: grof Filip Blagaj — VI Skrbnjšek, Jakob Grdin, posestnik — P. Kovč, Janez Klopčič, šolski sluga — K. Šiš, Vohan, policijski svetnik — Gortušek, Marija Svetina, učiteljica — Kraljeva šolska ravnateljica — Starčeva, Liza, učiteljica — Gorinskova. Režiser: J. Kovč. J. Ogrine: »V Ljubljano je daljina«. Vse- loigra v treh dejanjih. Osebe: Sebrin — Cesar, Rotija — Pol. Juvanova, Marica — Levarjeva. Cene — Starčeva, D. Snoj — Dranovec, Pavle — Petek, Neža — Rekarjeva, 1. priča — Benedičič, 2. priča — Brezgar. Režiser: Milan Skrbnjšek.

OPERA

Petek, 26. febr., ob 17: Traviata, Izven. Cene od 28 lir navzdol. Sobota, 27. febr., ob 17: Zemlja smejljaja. Opereta. Izven. Cene od 28 lir navzdol. Nedelja, 28. febr., ob 14: Gasparone. Opereta. Izven. Cene od 24 lir navzdol; ob 17.30: La Boheme. Izven. Cene od 24 lir navzdol. Ponedeljek, 28. febr.: Zaprtlo.

F. Lehar: »Zemlja smejljaja«. Opereta v treh dejanjih. Osebe: grof Lichtenfelški — Anžlovar, Liza — Mlejnikova, Lora — Japljeva, grof Pottensteinski — M. Sancin, general — Planček, princ Su-hong — Čuden, Mi — Barbičeva, Čang — Debevec, Fu-li — Škramar, evnuh — Simončič. Dirigent: R. Simoniti, režiser in koreograf: inž. P. Golovin. Solo plešejo: Bravničarjeva, Japljeva, Remškarjeva, Pogacar. Načrti za kostume: J. Vilfanova, klubuki za balet: Ivanka Kunc, cvetlični aranžman: ttrdica Pavel Simenc.

Sprememba opernega repertoarja. Zaradi obolelosti gospe Heybalove vprizori Opera v petek 26. t. m. namesto napovedane »Thaïs« opero »Traviata« z Vidali-jem in Čudom. Vstopnice, kupljene za Thaïs, veljajo za Traviato, ali pa naj se pri blagajni vrnejo.

Kronika

ogromen plen. Bili pa so strašno razočarani. Da ne bi ošli praznih rok, so si vzeli za spomin samo staro uro z utezi, vredno 300 lir, in nekaj kuhinjskih predmetov skromne vrednosti.

Študentska petra pri železnici. V Basidu pri Gravedoni blizu Coma je stal 34letni gozdarski delavec Silvio De Maggio ob napeljavi endotne žične železnice, ki se rabi za prevažanje lesa s hribov v dolino. Nenadoma se je žica visoke napetosti utrgala in zadelo De Marzia, ki je oblezel na mestu mrtve.

Zalostna usoda kolezarja. Pri Cerretu se je vozil 17letni Cesare Martini iz Milanske nizdol po ostrem ovinku. Zavora je v najhujšem diru odpovedala, da je izgubil oblast, pad vovglom, kolo je drvelo s silovitjo naglico naprej in Martini je padel v 15 m globok prepad, kjer je oblezel mrtve.

Pod tramvaj je prišla. V Milanu je tramvaj podrl in smrtno poškodoval 39letno Lidio Sant.

Zastupili so se z zajčjim mesom. Družinski člani kmetice Marcela Valsonie v Aspu so našli v hlevu mrtvega zajca. Odšli so ga v dobri veri, da je žival zdrava ter ga skuhali in pojedli. Kmalu pa so se pojavile pri vseh, ki so jedli poginulo žival, bolečine v trebuhu. Poklicani zdravnik je odnesel prevoz vseh članov zastupljene družine v bolnišnico.

Nagoe v gledališču. Obiskovalce gledališča Verdi v Ferrari je te dni presenetil nenavaden dogodek. Pred začetkom predstave se je pojavil v veži gledališča 30leten mladenič brez obleke, ki je mirno korčal med občinstvom proti gledališki dvorani. Pojav nagoe je zbudil splošno pozornost in ljudje so pozvali na pomoč Rdeči križ. Kdo je bil nagoe, ki se je drnil vmemriti ljudi v gledališču s svojo akscentrično pojavo, še niso mogli ugotoviti. Moža so oddali v opazovalnico za umobolne.

IZ LJUBLJANE

— Nova grobna. Za vedno je zapustila svoje upokojenke Tobačne tovarne g. Angela Brvarjeva, vdova Okorn, rojena Tekavec. Pokopna leži na svojem domu Vožarski pot 3, do dneva pogreba do 11 dopoldne. K večjemu počitku jo bodo spremlili v petek ob 15. iz kapele sv. Andreja na Zalah k Sv. Križu. — Po težki in dolgi bolezni je preminil g. inž. Franc Žužek. Zapuša soprogo in drugo sorodstvo. Na zadnji poti bodo rajnske spremile v petek ob pol 15 iz kapele sv. Frančiška na Zalah na pokopališče k Sv. Križu. — Pokonima naj bo ohranjen blag spomin, n'umim, svojem pa z rekamo naše iskreno sčazlje.

— U Abrahamovo naročje bo danes stopil g. Lojze Trampuž, ki ga poznajo številni njegovi rojaki. — Porekli bodo: »Strela, ali je res? Glavo ima sicer pobejen, toda drugače je še ves mladeničski kakor se za krasno korenino spodobi.« Že v zgodnjih mladih letih se je posvetil finemu kamosstvu, ustvaril je marsikaj lepega, saj se je odlikoval že kot učenec. Pozneje je prepotoval najmanj pol Evrope in je nabral mnogo življenjskih izkušenj. Uveljavil se je kot speteln polir. Seveda ga je tudi svetovna vojna potegnila v svoj vrvež in ga neljupno držala štiri leta v klesčih. Iz trdnjave Przemysla se je rešil s svojo četo dva dni pred obkolitvijo. Pri Zalescu je se je utajpal v Dnjestru, bil pa je po čudnem naključju rešen — in od takrat mu je ostala siva glava. Izslušal je še marsikaj drugega bitnega, vendar je vedno ohranil vedre srce. Po vojni se je vrnil v Ljubljano in je še vrsto let v službi Kolesarske tovarne. To ugledno podjetje ga šteje mal sive najstarejšo in najvernejšo uslužbenca. Ko praznuje 50letnico, nadalje 25letnico poroke in 25 let stalnega nameščenja, mu želimo tudi mi vse najboljše za bodočnost!

— Letošnji Matijev rekord je nenavaden in za letošnje zimsko vreme izredno značilen. Vsekakor je z letošnjim Matijevim rekordom razveljavljen stari rek, ki pravi da Matija led razbija, če ga pa se ni, ga pa naredi. Ledu imamo zadnje čase prav malo, novega pa tudi ni pričakovati. Že ves teden imamo suho vedro, sončno vreme, ponoči pa nastopa lahen mraz. Dnevi so s'la prijetni in izjavljajo Ljubljancem k sončenju in iz izprehoda. Na god sv. Matije se je živo srebro povzpelo kar na 15.4 stop C. kolikor letošnji zimo še nismo zabeležili. Bil je krasen pomladanski dan. Povsod po vrtovih si opazil živahno gibanje in mnogo ljudi se je sprehajalo po prisojnih cestah in stezah. Videl si marsikaj mladino, ki se je sončila kakor v maju. Veselo so poltavali citrončiki, ki so še nekoliko ometeni, vendar so se naglo okrepili na toplem soncu. Ves dan ni bilo oblaka na nebu razgledi so bili čisti in planine so se nam kazale v svojem večernem devičnem čaru. Noč na četrtke je bila spet ohlajena kakor prejšnje noči in je v četrtke jutraj trplomer beleži — 3 stop. C. Le rahla koprena je v zgodnjih jutranjih urah zagrinjala Ljubljano, meglice pa so se brž razpršile in postajalo je sonce, enako toplo in prijetno kakor prejšnji dan. Barometer v Zvezdi se drži enakomerno visko na 772 in napovedovalec vremena napoveduje še nekaj časa lepo vreme.

Radio Ljubljana

PETEK, 26. FEBRUARJA 1943-XXI
7.30 Pesmi in napelvi. — 8.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. — 12.20 Ploče. — 12.30 Poročila v slovensčini. — 12.45 Komorna glasba. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. — 13.10 Poročilo Vrhovnega Povelstva Oboroženih Sil v slovensčini. — 13.12 Orkester Cetra vodi dirigent Barziz. — 13.45 Simfonična glasba. — 14.00 Poročila v italijanski. — 14.10 Koncert Radijskega orkestra. vodi dirigent D. M. Sijaneč. — Glasba na godalni orkester — 14.40 Pisana glasba. — 15.00 Poročila v slovensčini. — 17.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. — 17.15 Koncert čelista Cende Sedlbauerja — pri klavirju Marijan Lipovšek. — 17.40 Pisana glasba. — 19.00 »Glorio Italijanske« — poučbe prof. dr. Stanke Leben. — 19.30 Poročila v slovensčini. — 19.45 Italijanska glasba v paretju. — 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijanski. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovensčini. — 20.30 Simfonični orkester vodi dirigent Falloni. — 22.00 Predavanje v slovensčini. — 22.10 Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijaneč. — Opne glasba — 22.45 Poročila v italijanski.

WILHELM COLLINS.

Nezadosten dokaz

Še enkrat sem dvignila glavo, ekcionano do njegovega ramena, da sam se veselila njegove blazine, svetlega življenja, svoje ljubavi, svojega moča. Glasnilo sem se s obrazom do njegovih in se zadovoljevala: »Kako je ljubim! Kako te ljubim!« Naglo sem se odmaknila in vzdrhtela. Sreč mi je prenehalo biti. Segla sem s roko

na obraz — kaj sem čutila na svojih lani? Njena jokalna Bila sem tako srečna. Kaj nam ugodno čutila na svojih lani? Bilo! Njegov obraz je bil okrogel in na dolgo stran, čelada sem ga k sebi, gledala sem ga... se vedela sem, da je imel moj mož na poroki dan oči polne solz.

Tretje poglavje
ORALA RAMSGATE

Vstahiti se je posrečilo, da me je potolažil, vendar me ni mogel docela pomiriti. Dejal mi je, da je mislil na razliko med svojim prejšnjim in sedanjim življenjem, da se je spomnil bridkih spominov iz svojih preteklih let in da so ti spomini zbudili v njem bojazan, da me morda ne bo mogel osrečiti. Boji se, da je že star in utrujen vsled življenjskih nezd. Te misli da so mu napolnile oči s solzami.

Opravičevala sem ga, pomirila sem ga in ga spravila v dobro voljo, toda spomin na tvoj obraz me je bil videla, me je vznemirjal in spraveval sem se, ali zares uživam polno možovo zaupanje, kakor je užival on moje.

V Ramsgate sva izstopila iz vlaka. Ta kopališka postaja, običajno polna ljudi, je bila ta čas pustja; sezona je bila že končana. Od tu bi morala čez nekaj dni odpotovati z jacht, ki jo je prepustil Eustahiju nek njegov prijatelj.

Preživela sva tri dni v blaženih samotih, v sreči, ki je nikdar v življenju ne pozabim.

Četrtega dne zjutraj, malo pred sončnim vzhodom, se je pripetil dogodek, sam po sebi neznan, ki pa me je vendarle ranil. Neprilakovano sem se zbudila, ne da bi vedela zakaj, s tesnobnim občutkom v srcu. Dotlej sem odlično spala in nikdar nisem vedela, kaj se pravi zbuditi se prej, kakor pride sobarica trkat na vrata. Tokrat sem se zbudila brez vidnega razloga nekaj ur pred svojo običajno ur. Skušala sem znova zaspati, a se mi ni posrečilo. Bila sem tako vznemirjena, da nisem mogla ostati v postelji. Moj mož je trdno spal ob moji strani. Da ga ne bi motila v spanju, sem vstala, oblekla domačo haljo, nataknila copate ter stopila k oknu.

Sonce je vzhajalo nad sivim in miznim morjem. Za trenutek je veličasten prizor, ki sem ga videla pred sabo, pomirilo vplival na moje živce. A kmalu nisem mogla več vzdržati med štirimi stenami sobe; odprla sem vrata, ki so vodila v oblačnico mojega moža ter stopila vanjo. V nadi, da mi bo izprememba ozračja dobro storila.

Prva stvar, ki sem jo zagledala, je bila njegova potna torbica, ki je odprta ležala na mizi.

Jela sem jemati iz nje steklenice, poudice, krtače, opravnike, škarje, nahaajoče se v enem oddelku ter pisalne potrebšrine v drugem. Vohala sem dišavno vodo, očistila sem vse steklenice, polagoma, kakor sem jih jemala iz torbice. Tako sem jo pomahem izpraznila. Bila je polnožena z modrim velurjem. V enem kotu sem opazila višnjevi trak, in ko sem potegnila zanj, sem opazila, da ima torbica dvojno dno, nekaj skrivni oddelke za pisma in fotografije. Vdala sem se kapric ali radovednosti ter vzela iz torbice papirje, kakor sem malo prej jemala iz nje druge predmete.

Bil so to računi in dopisi dobaviteljev, ki me niso prav nič zanimali, pisma, ki sem jih polagala na stran, ko sem se po-

vršno ozirala nanje, in pod vsem tem sem zagledala fotografijo, na katere hrbta je bila zapisana tale vrstica: »Mojemu dragemu sinu Eustahiju.«

Njegova mati? Ženska, ki se je s tolikšno odločnostjo upirala najini ženitvi!

Naglo sem obrnila sliko, v pričakovanju, da bom zagledala strog, trpek in čemerjen obraz. V svoje veliko presenečenje pa je kazala podoba ostanke velike lepote, enarigien izraz obraza, ki je bil hkratu močan in dober. Pazljivo sem motrila te poteze, da bi si jih čim bolj vtisnila v spomin. Ta ženska, ki je tako razžalila mene in moje, je bila brez dvoma ena tistih žensk, ki zbujajo simpatijo.

Prepustila sem se mislim. Odkritje te fotografije me je pomirilo bolj, kakor bi me mogla pomiriti katere koli druga stvar.

Iz kakšnega razloga je ta lepa, mila mati take trdno sklenila ovirati najino ženitvo? Ali bom mogla odkrito postaviti Eustahiju to vprašanje, ko se bo zbudil? Ne, ne bom si upala. Obstoja je med nama nem dogovor, da ne bova nikoli govorila o njegovi materi in gotovo mu ne bi bilo prav, ako bi vedel, da sem brskala po dnu njegove torbice.

Po zajtrku sva prejele obvestilo o jacht, ki naj bi naju odpeljala. Bila je že v pristanšču in kapitan je čakal v Broadstairs ukazov mojega moža.

Eustahij se je podal tja in me je prošil, naj počakam nanj. Sklenila sem napraviti majhen sprehod ob morju, v gostinčarini družbi, ki je bila pripravljena, da me spremlja. Zmenili smo se, da se bova sprehajali po obrežju proti Broadstairsu in da naj nama Eustahij pride naproti, ko konča svoj opravke na ladji.

Čez pol ure sva bili hotelirka in jaz na obrežju; to lepo jesensko jutro je bilo čudno. Ako bi bila sama, bi skakala od veselja kakor majhna deklica. Edino, kar je motilo mojo radost, je bilo neutrudno klepetanje moje spremljevalke, Bila je dozorla, dobra ženska, a ni prenehala govoriti, naj sem jo poslušala ali ne; stalno se je obračala name, nazivajoč me po mojem imenu: »Gospa Woodville!«

Več kot pol ure sva hodili po obrežju, ko sva dohiteli neko žensko, ki je šla pred nama. V trenutku, ko sva šli mimo nje, je ženska jemala iz torbice robc in nke pisne žil je padlo na tla, k mojim nogam, ne da bi ga bila opazila. Pobrala sem ga in ji ga dala. Obrnila se je, da bi se mi zahvalila. Pogled na njen obraz me je prikolal na mesto. Ta obraz je bil original fotografije, ki sem jo tega jutra našla v moževi torbici. Pred menoj je stala njegova mati! O tem ni moglo biti dvoma. Stara gospa je smatrala moč osumpelo za boječnost. Z devršenim taktom in izrazom polnim dobrote se je spustila z menoj v pogovor in je šla naprej ob moji strani. Frimam, da sem bila v zadregi, ne vedoč, ali smem v govorci odločnosti vzeti ane odgovornost, povedati njegovi materi, kdo da sem.

Žimzočeva si je pri padcu sklonila levo nogo. Kamen je padel na glavo in pridelal precejšnjo rano. 15letnemu člaku Dušanu Šepcu. Na kolenu se je rani pri padcu 78 letni upokojeni železničar Ivan Lovrenč, 14letna dijalkinja Julijana Jeršovca in Ljubljane pa si je pri padcu zlomila desno roko. Iz Ljubljane je ista zdravniška poslova v bolnišnici 62letni posestnik Jože Čok, ki si je poškodoval desno koleno.

Iz Hrvatske

Zdravniški pregled nemških vojaških obveznikov. Nemško poslanstvo v Zagrebu poziva vse vojaške obveznike letnikov 1901 do 1925, ki so bili na zdravniškem pregledu pred več kakor 6 meseci, naj se nemudoma prijavijo pri vojaškem odeskem nemškega poslanstva v Zagrebu. Živahnosti promet na zagrebškem trgu. Po poročilu »Hrvatskega naroda« je bil na zagrebškem tedenskem sejmu dogon živine slab. Dogon konjev se je podvojil. Zanimanje za svinje je popustilo, kar poldebelih svinj ni bilo na prodaj, za nabavo nepitanih pa je še prezogadilo. Zanimanje za plemenito živino je tudi popustilo zaradi visokih cen in zaradi pomanjkanja krme. Kmetje so pripeljali na trg nekaj voz repe in čebule, pa tudi druge povrtnine.

Montiranje avtomatskih telefonskih central v Banja Luki in Vukovaru. »Hrvatski narod« poroča, da so se začela dela pri urejanju avtomatskih telefonskih central v Banja Luki in Vukovaru, od katerih bo vsaka imela 300 števil. Dela bodo trajala okoli 3 mesece. Podcentrala v Vukovaru bo priključena na mrežno skupino Osijek.

Ustanova knjižnice v Banja Luki. No-davne je bila v Banja Luki od ustanove knjižnice ustanovljena knjižnica, ki ima nad 10.000 del iz hrvatske in tuje literature.

32 milijonov kun in 300 vagonov hrane za strojniki kraje. Glavno ravnateljstvo za socialno skrbstvo je lani izdalo za pomoč strojniki strojem prebivalstva v pasivnih krajih okoli 32 milijonov kun v gotovini, v neiztorodne kraje pa je poslalo nad 300 vagonov hrane.

Najden zaklad. Na posestvu banjaškogega trgovca Saliba Džabića so našli v zemlji skopanih 14 starih slatnikov. Zaklad je bil skopanih v glinasti pesadi, ki se je pod udarom s krampom razbila. V neposredni bližini slatnikov so našli tudi dva človeška okostja. Strojovnjaki za preučevanje zgodovinskih predmetov so rumeje, da so slatniki iz 13. do 16. stoletja, iz dobe rimske in turške vladavine v hrvatskih krajih, eden med njimi pa je iz časov vladanja Sultana Sulejmana in je bil kovan v Carigradu. Slatnike so izročili v hrambo muzeju v Banja Luki, le onega, ki je bil kovan v Carigradu, je obdržal trgovec Džabić.

Izkladanje avtomobilskih vozil za italijanske čete v nekem tuniškem pristanišču

SPORT

Prvih 12 iger

(Nekaj podrobnosti o poteku prvih treh kol elitnega table-teniskega turnirja)

Table-tenisti so letos res neutrudljivi. Stevilnim prvenstvenim turnirjem je sledilo v nedeljo še posebno tekmovanje najboljših trojčice igralcev od Hermesa, Mladike in Korotana, ki morajo v treh tednih odigrati 72 tekem ali drugače povedano, vsak mora z vsakim odigrati po eno partijo. Po tej poti bodo table-tenisti slednjič prišli na jasno, kdo je najboljši, pa tudi, v kakšnem vrstnem redu si sledi drug drugemu.

Kdor se je v nedeljo dopoldne — od onih približno 100 gledalcev — veselil, da bo gledal sportno visoko vredne igre, se je močno ušel. Res je sicer, da je bila večina iger napetih, toda prav tako tudi drži, da ni bila niti ena na poseben, nadpovprečni višini. Lahko bi tudi rekli, da tekmovalci, zlasti nekateri najboljši, niso bili v formi, bodisi da niso bili razpoloženi, kar velja gotovo najbolj za Bradeško, bodisi, da nimajo kondicije. Kazalo je čisto, da bo vsak prišel do točk samo s pomočjo naspornikovih napak in ne s svojim znanjem, tako da smo videli čisto obrambne igre pri izrazito napadalnih igračih.

O vsakem igralcu nekaj

Ze takoj pri prvi igri med Bradeškom in Reckom (Mladka), bi bili skoraj priča presenetljivega izida. Bradeško, ki ni bil v formi, je le s težavo premagal svojega komaj favoriziranega nasprotnika. Da mu je predla trda kažeta najboljši rezultat prvih dveh setov: 21:19 in 19:21, kjer je menda večjo vlogo od znanja igrala — sreča.

Najslabši igralec prvega dela tega tekmovanja je bil Aleš Strojnik. Najprej je precej visoko izgubil z Meralo (zadnji set celo 7:21) in morda ga je prav to tako spravilo s tira, da tudi pozneje ni mogel uspeti niti proti Bogataju, dasi je dosegel v drugem setu celo 19:21. niti proti svojemu bratu Romanu, tako da je po treh igrah ostal brez točke, z enim samim setom v svojo korist in razliko 104:145, na zadnjem mestu.

Tem bolj je šlo to pot Bogataju, ki je igral zelo mirno in sigurno ter dosegel vse tri možne točke, ne da bi izgubil en sam set. Čeprav je bil v izvrstni formi, moramo dodati, da to še davno niso bile igre, ki bi jih človek pričakoval od njega. Po precej gladi zmagi (dasi tega rezultat 21:19 in 21:16 prav za prav ne kaže nad klubskim tovarišem Poženelom (Hermes), je porazil še A. Strojnika (Korotan) in nato v prvem setu težko (22:20) v drugem pa mnogo lažje Suberta (Hermes) ter dal že slutiti, da bo zasledil na koncu turnirja eno najboljših mest.

Na las natančno tako kot Bogataj, se je odrezal tudi Roman Strojnik, ki je v treh igrah dosegel 3 točke brez izgubljene seta in ima celo enako razliko golov (126:94) kakor Bogataj. Razlika je edino ta, da nista igrala oba z istimi igralci. R. Strojnik je najprej porazil svojega klubskega tovariša Keržiča (Mladika), nato s svojo znano obrambno igro »razorožil« Poženela in nazadnje še svojega brata Aleša z dvakrat po 21:16, kar gre predvsem na račun njegovih mirnejših živcev. Kakor smo že rekli, Bradeško v tem na-

stopu ni imel srečne roke. Prav tako težko kakor proti Recku in morda še nekoliko bolj nesigurno je igral proti Keržiču. Pa tudi sicer ni bilo ne duha ne sluha o njegovih »drivesih«. Edina njegova sreča je bila, da ni naletel na nasprotnika drugačnega kova. Ostalo mu je le upanje, da bo do prihodnje nedelje v boljši formi.

Po eno zmago so si v nedeljo priborili: Merala (Korotan), Subert in Poženel (oba Hermes) ter Recek (Mladika). Merala je začel zelo dobro in v svoji prvi igri nepričakovano porazil A. Strojnika. Naslednjo igro proti Subertu pa je izgubil. Ta igra je bila ena najzanimivejših, ker sta oba z menjajočo se srečo dosegala zelo velike naskoke, nato pa jih zopet izgubljala. Tako je n. pr. v prvem setu Merala že vodil s 16:9 in set izgubil 18:21. V drugem setu pa je Subert imel z 19:12 zmago že v »žepu« pa ga je tudi izgubil. Sledil je tretji in odločilni set, v katerem je po hudih vzponih in padcih zmagal Subert z 21:17. Subert je igral drugo igro z Bogatajem, ki je v začetku vidno vodil, toda proti koncu ga je dohitel in bilo je 19:19, nato 20:20 in slednjič 20:22. Drugi set je igral precej slabše.

Samo eno zmago je dosegel, čeprav je odigral tri igre, tudi Poženel. Priznati pa moramo, da je imel zelo močne nasprotnike in izgubil čisto. Pri Bogataju je dosegel 19:21 in 16:21 proti R. Strojniku 14:21 18:21. Točko pa si je priboril v tekmi z Reckom, ki ga je nato izkločevanje krotil s svojimi »forehand-drivesi« čisto v desni vogal mize.

Med bolj ali manj upešanimi moramo omeniti še Recka, ki je, kakor že omenjeno, nudil zelo močan odpor oziroma Bradešku in Poženelu ter v zelo izenačeni igri porazil svojega klubskega tovariša Keržiča.

Usoda A. Strojnika je doletela še Keržiča. Po treh igrah mu namreč ni usel priboriti si niti ene točke, čeravno ne moremo reči, da bi igral slabo. Edino soso, ki mu je še preostala na porazih pri Bradešku in R. Strojniku, je zavrnil v igri z Reckom, tako da mu je ostalo edino še upanje...

Po prvem delu tekmovanja je stante naslednje: vodita Bogataj in R. Strojnik, ki imata vsak po tri zmage. Sledi jima Bradeško z dvema zmagama, a tudi samo dvema odigranimi igrami. Nato so Merala, Subert, Poženel in Recek s po eno zmago (prva dva samo 2 igri) ter slednjič Keržič in A. Strojnik, ki sta brez zmage.

Kronistom v veselje beležimo še, da so točno na isto nedeljo, toda pred enim letom, končal turnir v prostorih Korotana na Rakovniku na katerem so po mnogih uspehih Hermežanov nazadnje prišli do sapa Korotanci, ki so po zmagi 5:4 nad Mladiko, premagali še Hermežane 5:4 in zasedli prvo mesto. Drugi pa so bili Mladikarji, ki so, med drugim, porazili Hermežane s prav tako tesnim rezultatom 5:4. Torej že pred letom dni so si bili vsi ti klubi močno v laseh!

— SK Mars. Pozivamo vse člane igralce, da prinesejo v 8 dneh vsak po tri slike načelniku za nove legitimacije. — Odbor

— Ribarsko društvo v Ljubljani prosi svoje člane, ki so poravnali članarino za 1943, da predložijo svoje članske izkaznice g. Ivanu Bogataju na Kongresnem trgu, zaradi obnove. Obenem naj mu izročijo tudi tri svoje fotografije za legitimacijo, ki bodo potrebne za evidenco.

Z Gorenjskega

Uvedba nove voditeljice deklet v Radovljici. Predzadnjo nedeljo so se zbrale v Radovljici vse ženske voditeljice, da pozdravijo svojo novo sodelavko Traute Ernstovo, ki je prišla iz Bayreutha. Po lepem jutranjem slavlju v dvorani deželnega svetnika je bila uvedena nova voditeljica deklet v svojo dolžnost. Obljubila je delovati tako, da bo Hitlerjeva mladina na Gorenjskem kmalu enaka oni na državnem ozemlju.

Počastitev komisarja Peitlerja. Nedavno je krajevni skupinski vodja Steiner v Mavčičah sklical sestanek, ki so se ga udeležili vsi uradni, celnični in blokovi vodje. Uvodoma se je spominjal umrlega občinskega komisarja Otona Peitlerja. Z lepimi besedami je ocenil zasluge pokojnega. Zlasti se je zavzemal komisar Peitler za zgraditev šole. Okrožni vodja Steiner je pozval zborovalce, naj delajo v duhu pokojnega Peitlerja.

Na Brdu pri Kranju je bilo predzadnji ponedeljek šolanje študijskih tovarišev. Govornik Kenda je nazorno orisal selanji politični položaj. Ostro je bil sovražno lažni propagando, ki jo je primerjal nemški resnici odgovarjajoči propagandi, ki se ne boji tu in tam povedati narodu tudi neprijetne reči.

Na Jesenih je »Kraft durch Freude« priredila večer glasbe. Napevi iz oper in operet, ki so jih peli italijanski pevci, koncertne točke in plesi so prispevali, da je večer lepo uspel.

Gostovanje jesenjskega odra v Trzinu. Predzadnjo soboto je gostoval v dvorani KDF na »Skalec« gledališki oder z Jesenih. Igrali so ljudsko igro »Reveček Andrejček«. Glavno vlogo sta igrala učitelj meščanske šole Herman Omann in gdnca. Lora Cernetova. »Karawanken Bote« piše, da sta svoji vlogi podala spretno in v veliko navdušenje navzočih. Igralci so bili nagradjeni z glasnim odobravanjem. Dvorana je bila nabito polna.

Nesreče. V Moravčah se je smrtno ponesrečil posestnikov sin Ivan Birk, gostilničar Chri Toman pa si je zlomil levo roko.

Nesreče. Pretekli teden je Rdeči križ v Kranju pripeljal na Golnik več ponesrečenec. Železniški uradnik Julij Seunig, uslužbenec na postaji v St. Vidu, je stal približno premikajočega se vlaka, ki ga je vrigel na steno. Zdržilo mu je desno nadlehtnico. 14letni Jožef Košnik iz Kranja je v svoji nepazljivosti prišel približno pri steno, kjer so delavci razkladali trame. Eden izmed hollywoodov ga je podrl na tla in mu zlomil kost v desnem kolenu. Ana Cernotičeva iz Cerne je razljula figure za šoh. Ko si je nato umila roke z bencinom in si jih potem sušila nad ognjem, so se ji vneli, da so ji morali nujno oprečeno pripeljati v bolnišnico na Golnik.

Iz Srednje Evrope

Mlad Mariborčan odlikovan s železnim križem. Mariborski dnevnik poroča, da je bil komaj 18letni prostovoljec SS oddelek Jožef Krapš iz Maribora, ki že nosi odlikovanje železnega križa 2. stopnje, za izredno hrabrost pred sovražnikom znan odlikovan s železnim križem 1. stopnje.

Va zahodni fronti so bili naslednji stajerski vojaki: 32letni stajerski Ernest Herler, 30letni narednik-vodnik dr. Emil Hlepisz, desetičnik Hubert Salchegger, 27letni stajerski v planinskem lovskem polku Jožef Schwarzmayr, 34letni planinski lovec Karel Schleich, podčastnik v planinskem lovskem polku Ambrož Stangl in 21letni lesnik Helmut Piller iz Kranja.

Mladina spominu svojega mlavega tovariša. Pred dnevi je bilo zaino zborovanje nemške mladine v Savinji v spomin tovariša Alojza Feršuna, ki je padel na vzhodni fronti. Poletni lasko leto je vstopil mladenič med nemško mladino in se potem prostovoljno prijavil k orožju SS.

Vpoklice letnikov 1916 in 1917. Mariborski dnevnik objavlja poziv deželnega svetnika Töscherja o vpoklicu rojstnih letnikov 1916 in 1917 za delovno in vojaško službo.

Uspeh Ljubljancev na mariborskem odru. Pred dnevi je bila v mariborskem gledališču uprizorjena vesela opereta Viktorja van Burena in Ralfa Benatzkega »Arel pred nebeskimi vrsti«. Iz ocene, ki jo je za mariborski dnevnik napisal dr. Egon Bertl, je razvidno, da je delo izredno uspešno, k čemur so pripomogli vsi sodelujoči igralci. O Ljubljancih Dagmar Schumijevi pravi kritik, da je bila njena kreacija v vsakem oziru doslej njen največji uspeh. Kar je umetnica pokazala na odru, je nepozabno.

Reaktivirani upokojenci v Nemčiji. Nemški notranji minister je izdal dekret, s katerim se odreja vpoklic v službo vseh državnih upokojencev, ki so bili zaposleni pri državni administraciji.

njegove korake. In ko je skušal napraviti zaključek iz vsega tega, je dejal sam pri sebi.

»Marta bo moja žena.«

Nikdar ni pripisoval ženskam kaj drugega kot so v resnici bile. Ni jih preziral niti podcenjeval. Njihovo družbo je ljubil in je tudi povedal, kadar se jih je naveličal. Tistih nekaj st asti, ki jih je bil doživel, ga ni ženskam niti približalo niti oddaljilo. Vedno je bil enak, puščoben in vase zamišljen.

V tej zapuščenosti vasi pa je spoznal, po silni prilik, dve dekleti, nekoliko globlje kot si je bil sam zaželel. Ni se domislil dati tu na tehniko, ju primerjati, razčleniti kakor se je rad izražal.

Svojega sklepa da mu bo Marta žena, pa se je razveselil. Cutil je, da bi mu prinesla k udobju, ki ga je nameraval ustvariti, nekaj vdanosti in ljubezni.

Kako lepe stvari so to!

Tu pa je bila še Kristina, ki je prav sedaj čakala njegove besede. In ko je le ni hotelo biti, je spre-govorila.

»Ali želite, da vas pustim samega, Rudolf?«

»S pogledom jo je objel.«

»Pridni ste, Kristina, da tako mislite name.«

»Čez nekaj sekund pa.«

»Prosim vas, da mi drugujete. Nocoj sploh nočem v posteljo. Nocoj bi rad govoril o čemerkoli.«

Pazljivo ga je motrila.

»Gotovo ste z Marto kaj lepega doživeli,« je pozvela neprijazno.

»Nič posebnega,« je Rudolf kratko zavrnil njen sum.

20 letnica smrti Konrada Röntgena

Kako je odkril žarke, ki so povzročili v medicinski vedi pravcati prevrat

17. marca 1845 je bil rojen v Lennepu v Porenju Wilhelm Konrad Röntgen. Kot profesor je poučeval na raznih visokih šolah, ne da bi posegel v javnost. Z 31 leti je postal profesor na knjižniški visoki šoli v Hoheheimu, potem so ga pa poklicali na univerzo v Strassburgu. Nekaj časa je deloval v Giesenu leta 1888 je pa prišel v Würzburg, kjer je prevzel vodstvo Fizikalnega inštituta. Dotlej je bil dober profesor fizike. 50 let je bil star, ko se mu je posrečilo odkriti po njem nazvane žarke, ki so povzročili v medicini pravcati prevrat. S tem je zaslovelo njegovo ime po vsem svetu. Toda Röntgenu nikoli ni bilo do slave. Svoje epohalno odkritje je nazval skrivno X-žarki in kmalu se je bržkone pritožil pri svojih prijateljih, češ da se ne da za njegovo odkritje preveč kričati. Dejal je, da je storil kot raziskovalec samo svojo dolžnost in da se hoče zopet umakniti v svoj laboratorij.

Se 20 let je deloval kot profesor na univerzi v Münchenu in že ko mu je bilo 70 let je med prvo svetovno vojno še vedno predaval eksperimentalno fiziko. 10. februarja 1923 je Röntgen umrl, potem ko je bil doživel prevrat v naravoslovju, teniku in medicini. Temeljito si mu je pripomogla velikemu odkritju Sredi 19. stoletja se je začela fizika zanimati za žarenje in žarke. Pokušali so to do malo mnogo zanimivo odkriti. Stelkar Henrich Geissler v Bonnu je bil izumil živosrebrno žarno cevo in kot prvi je začel izdelovati brezžarne steklene cevi. Profesor fizike v Bonnu Julius Plücker je prišel leta 1859 na niso pre-strezati električne iskre iz zraka v take cevi. Z Geisslerjem sta delala skupaj poskusi in Plücker je prišel na misel napolniti cevi ob enem s plinom. Tako so bile odkrite krasno žareče Geisslerjeve cevi, predhodni-ki naše svetlobne reklame. Plücker je tudi ugotovil, da nastanejo v brezžarnih steklenih ceveh pod vplivom visoke električne napetosti nevidni žarki, katodne žarke. In ti žarki prešinjajo atome plina v ceveh, da zažare.

In s tako stekleno cevjo se je ukvarjal Röntgen. Imel je navado najprej vse skrbno prečtati, kar so napisali drugi o predmetu, ki ga je raziskoval potem pa vestno poročiti poskuse svojih prednikov. In tako je v svojem laboratoriju izdelal katodno stekleno cevko. Korak za korakom je ponovil Plückerjeve in Hittorfove poskuse. In bil je ves navdušen, ker so se mu dobro obnesli. Poskuse je delal tudi 8. novembra 1895. Ta dan je prišel v zgodovino kot dan odkritja röntgenovih žarkov. Röntgen je ročil navadno dragocen zlat prstan. Da bi ga obvaroval pri poskusih z živosrebrno žarniko stika z žim srebrom, ga je navadno pred vsakim poskusom spralil v leseno škatlico. Nekega dne je postavil škatlico na papir, občutljiv za svetlobo. Laborato-

riji je bil zatemnjen, in tudi Hittorfova cevka je bila ovita s črno lepenco. Zato je hotel Röntgen uporabiti fotopapir, ki je pokazal, da je vrniti na svetlobo. Poklical je slugo in ga ostel, da ga vžig njegovega dovoljenja odprl okno. Njegov pravičje je sluga opozoril profesorja, da papir ni enakomerno črn kakor bi moral biti, če bi padla nana svetloba iz okna. Röntgen sam se je temu začudil ter se je ker je imela lisa na pokvarjenem fotopapirju obliko njegovega zlatega prstana. Zdelo se je, kakor da je prstan fotografiran. Toda kak naj bi prodrl svetlobni žarki skozi leseno škatlico?

Od tega dne je delal Röntgen z največjo vneto. Njegovo odkritje ni še pozno v noč ga ni bilo. Fotografija, ki jo je pokazal, da delo prstan, kateri ni bil jidue trdili, da se mu je zmešalo, če bi zvedeli za nje. Celotno božični praznik si ni privoščil počitka. 28. decembra 1895 je bil končno tako daleč, da je mogel poslati predsedniku Fizikalno medicinskega društva v Würzburgu kratko znanstveno razpravo pod naslovom »O novi vrsti žarkov«.

V nji je Röntgen opisal svoje poskuse s Hittorfovo cevko in pripomnil, da se pojavljajo v nji čudni žarki, ki prodirajo skozi večne teles. V tokov se pritožil fotograf-ski posredek ženske roke, na katerem so se jasno videle kosti. Pozneje je proučil vse fizikalne lastnosti svojih žarkov. Nih opisal v treh slovesnih znanstvenih razprava-h tako točno, da v naslednjih 10 letih fizikom na tem polju ni bilo treba skoraj nič več delati. Röntgen pa sam ni prav siu-ti, kaj je odkril v svojem laboratoriju v Würzburgu, in kol'ke doberga je storil človeštvu s svojim odkritjem.

Tečaj japonsčine v Berlinu

Tudi letos prireja Ljudska univerza v Berlinu tečaj japonsčine. V začetniškem tečaju dobe slušatelji osnovne pojme o japonsčini, ob enem se pa uče pisati in čitati in dobe nekaj vpogleda tudi v slovico. Začetniškemu sledi trije nadaljevalni tečaji, v katerih se slušatelji že uče čitati in prepisovati japonske ljudske pripovedke. Končno pride na vrsto konverzacija in vaje v prevajanju iz japonsčine v nemščino, odnosno iz nemščine v japonsčino. Pri uspehih je treba seveda upoštevati, da je japonsčina zelo težka.

Bogatejši od Kreza

V splošnem velja Krez za najbogatejšega moža starega veka. V resnici ga je pa prekosil po bogastvu rimski cesar Augustus. Njegovo premoženje je znašalo namreč nad 20 milijard sesterce.

Dotrpela je po kratki in nučni bolezni naša preljuba žena, mati, sestra in teta, gospa

FRANČIŠKA LAVRIČ

URADNICA POŠTNE HRANILNICE

Pogreb drage pokojnice bo v soboto, dne 27. februarja 1943 ob 3. uri popoldne z Žal — kapele sv. Nikolaja — k Sv. Križu.

Ljubljana, Spoleto, Osijek, dne 25. februarja 1943.

Zalujoči rodbini: LAVRIČ, BOZIC

Zapustil me je po težki in dolgi bolezni moj preljubi soproj, oziroma brat, svak, stric in prastric, gospod

ING. FRANC ŽUŽEK

Na zadnji poti k Sv. Križu spremimo dragega pokojnika v petek, dne 26. februarja 1943 ob ½ 3. uri popoldne z Žal — kapele sv. Frančiška.

Sv. mša zadušnica se bo brala v farni cerkvi v Trnovem v soboto, dne 27. februarja ob 8. uri.

Ljubljana, dne 25. februarja 1943.

FANI ŽUZEK roj. DEKLEVA, soproga in sorodstvo

FRANCE NOVŠAK:

16

Nemir srca

ROMAN

Godilo mu je, ko je opazil, v sebi ugodno spremembo, da je mogel sprostiti svoja čustva. Res jih ni bilo veliko, a ta so bila globoka.

Ko sta vstala, da bi odšla, ji je pogled splaval do studenca, ki sta ga prezrla. Šepetaje ga je poklicala.

»Pst! Poglej!«

Na robu jase, pri komaj rahlo žuborečem studencu, v brezmadežni lepoti gozdnega večera, je stala srna z mladčema in pila z njima vodo. Rudolf in Marta sta brez diha in negibno obstala, da bi se živili ne preplašile.

Ko so izginile v mraku gozda, je Marta zašepetala.

»Morda se pojdejo zdaj igrati, kaj, Rudolf?«

»Ali pa gredo spančkat z mamico,« je odvrnil.

Vračala sta se počasi po isti poti. Mrak je padal na gozd in skoraj temno je bilo.

»Ali se kaj bojiš?« je še vprašala.

»Ne, ker si ti pri meni. Dokler boš ti pri meni, se ne bom bal ničesar. Bojim se le, da bi izgubil tebe, Marta.«

Pri teh besedah jo je objel močno, tako močno, kakor da bi ga napadla zla slutnja...

»Dolgo vas ni bilo nocoj,« ga je pozdravila Kristina, ko se je vrnil v šolo Stala je pred vhom in gledal v nebo. Redke zvezde so sijale v noč. Hladen veter je šel skozi vas.

»Ali ste kaj lepega doživeli,« je nadaljevala, ko ji ni dal odgovora. »Kot tovariš vam sploh moram izpraševati vest. Zakaj ste tako otožni?«

Prijela ga je pod pazduho in šla sta v sobo. Prižgala je petrolejko, ki je visela s stropa, obdala s porcelanastim zaslonilom. Motna, prijetna luč se je razlila po prostoru. Zaprla je okno, ker je bilo prehladno, spustila zaveso in mu odgrnila posteljo.

Rudolf jo je spremljal z očmi, ko se je tako trudila zanj. Videl je pred seboj to mlado stvar, ki ni izpuščala nobene priložnosti, da bi mu tajšala vsakdanje neprijetnosti. Misel mu je bila še vsa prežeta z lepoto, ki jo je, kaplja za kapljo, pil vse popoldne na vrhu hriba.

Ure opojnosti so se bližale koncu in sam je dobro čutil, da bo čez nekaj trenutkov spet navaden človek, brez trohice sanj v očeh. Prehoda v to stanje se je bal. Vedno mu je bilo neprijetno, kadar si je očitil, da mu je pobeignila resničnost. In kadar se je budil iz tega stanja (to je bilo le izjemoma), se mu je zdelo, kakor bolniku, ki se prebujajo iz narokoz. Prvi trenutek ne ve niti, da je bil zaspal, in kako je prišlo do tega, niti ne ve, da se je res prebudil in vse se mu dozdeva, kot da je vstal od smrti. Šele počasi zaznava vso okolico, a glava mu je še vedno težka zaradi omrtvice zavesti. Zdjaj je imel že trezne misli, ki so natančno presodile

njegove korake. In ko je skušal napraviti zaključek iz vsega tega, je dejal sam pri sebi.

»Marta bo moja žena.«

Nikdar ni pripisoval ženskam kaj drugega kot so v resnici bile. Ni jih preziral niti podcenjeval. Njihovo družbo je ljubil in je tudi povedal, kadar se jih je naveličal. Tistih nekaj st asti, ki jih je bil doživel, ga ni ženskam niti približalo niti oddaljilo. Vedno je bil enak, puščoben in vase zamišljen.

V tej zapuščenosti vasi pa je spoznal, po silni prilik, dve dekleti, nekoliko globlje kot si je bil sam zaželel. Ni se domislil dati tu na tehniko, ju primerjati, razčleniti kakor se je rad izražal.

Svojega sklepa da mu bo Marta žena, pa se je razveselil. Cutil je, da bi mu prinesla k udobju, ki ga je nameraval ustvariti, nekaj vdanosti in ljubezni.

Kako lepe stvari so to!

Tu pa je bila še Kristina, ki je prav sedaj čakala njegove besede. In ko je le ni hotelo biti, je spre-govorila.

»Ali želite, da vas pustim samega, Rudolf?«

»S pogledom jo je objel.«

»Pridni ste, Kristina, da tako mislite name.«

»Čez nekaj sekund pa.«

»Prosim vas, da mi drugujete. Nocoj sploh nočem v posteljo. Nocoj bi rad govoril o čemerkoli.«

Pazljivo ga je motrila.

»Gotovo ste z Marto kaj lepega doživeli,« je pozvela neprijazno.

»Nič posebnega,« je Rudolf kratko zavrnil njen sum.

»Vem, da za vas ni nobena stvar nič posebnega,« je trmasto nadaljevala, »toda če govorim z jezikom navadnih ljudi...«

»Ni mi bilo,« je dejal.

Pri tem mu ni šlo iz glave, zakaj se je tako zamala za njegov doživljaj, morda je bila ljubosumna. Ironično se je nasmehnil.

Opazila je to in bila takoj užaljena.

»Hudobni ste, da se tako norčujete iz vseh ljudi.«

»Če se najlepša duša pogleda v zrcalo, lahko opazi v njem vraga. To ni nič novega, to se za vse ne bi smelo biti nič novega. Nisem svetnik in se za gloriolo ne potegujem. Takšen sem, kakršnega so ljudje in svet napravili iz mene. Saj menda ne mislite kaj drugega?« je govoril robato, ne glede na to, kako se ji je od začudenja širil obraz.

Ni ga še slišala tako govoriti in je kmalu potlačila svoje začudenje. Vedela je, da ga ne bo nikoli spremenila. Pa tudi ni hotela. Prav takšnega tovariša si je želela, da bi govoril z njo brez ovinkov, kar naravnost.

Ko sta se nekoliko pozneje zatopila vsak v svojo knjigo, je razmišljala, kako drugačen je Rudolf od vseh drugih, kako lahko bi se mu vdala, brez greha in kesanja. Če bi le hotel, bi storila zanj vse.

Mnogokrat je že zvečer tako sedela ob njem in vselej je mislila, da ga je domlela. Če je izza očal zablislil njegov pogled, napol se zamišljen, napol že iščoč njene oči, se ji je zdelo, ko da se premaguje. Ni poznala moških, a zdelo se ji je, da se večina nje mara ali pa noče premagovati.